

מסורת הש"ס

(א) וכתובות יט. סנהדרין כט: (ב) דברטט ט. וט"ז, (ג) רש"ל מ"א, (ד) (נשל קנא), (ה) (נפתי שבת לטחא), (ו) (לקמן קטן. סוף ד"ה ולסתא כר"ג ע"ש).

הגהות הב"ח

(א) ב"ב בן עשרים נ"ל וזאת מ"ס ממק: (ב) שם חיות והא דרנא לאו בפירוש איתמר אלא מכללא איתמר ממק: (ג) תוב' ד"ה אלא וכו' שהיה קטן וגם בשלא יכלו למלא למח' היו מעשרים היורשים לבדוק בו' פס: (ד) ד"ה איתמר וכו' דהוא פחות מנן עשרים דצין וכו' ובין שנינו: (ה) ב"ב דפרישה וכו' דאי גרים הם דכר א"ש טפי כתיב והא דקאמר ג' מדות: (ו) ב"ב דהיינו בת שנים עשרה: (ז) ב"ב ופי' רבינו שמואל דכין נמי היינו טעמא דבין דלסבירא ליה וכו' ומשום דשירי לעובדא גדול ע"ה מנשא: (ח) ד"ה מוכר וכו' דהיינו מטעם דעמיה מיקרבא: (ט) ד"ה מתיב וכו' היינו דקאמרי מהו לנדרין שלאחר הדיןא דלקוחות עדים:

מוסף רש"י

אלא אם כן נעשה גדול. כל משנה השטר בגדול. הלוקח והמכור (כתובות יט. וטו: ושם בגדול) א"ו נעשה גדול המוכר דק"ל (קטן קטן) ולמכור בנכסי א"ו עד שהיה בן עשרים (שנהד"ו) (כס). סימנין עשוין להשתנות. ואפילו אם חזק עשה למינהו גדול, י"ל א"ל היה קיים הוא שומא (כע"ה קוד).

מוסף תוספות

א. שנה אחת לפני נערותה, כדחנן במס' נדה (מה). בת אחת עשרה שנה ויום אחד נדריה בברקן. רש"י גיטין פ"ג. ב. איתמר קטנה לא חלצה. חז"ן ימות קה: ג. דהיינו ענת נדרים דקטן. ד. [ו]מהפכין אותה וגורסין דרבא אמר מבן עשרים ורב הונא אמר מבן י"ח. רש"י. ה. כיון שהגיע לכלל שנים וסימנים יורדע בטיב משא ומתן. רש"י. ו. דאי אמרת דבני ובני אול מובן להו לכוהנו נכסי. רמב"ם. ז. פ"י כי בדיק ליה בני משפחה ונמצא שאין לו סימנים מה העיניו בכך. חז"ל יש להחזיק שהוא סריס. ט. והלקוחות היו באים לבדוקי שמא ימצאו לו סימנים. טו. והדיוקם. והלקוחות בלא בדיקה. י. הילכך כשברכו וקצאו שאין לו סימנים לא היו חותמים אלא אי"כ ידעו שהיה בן עשרים שהוא סריס. רמב"ם.

הכי קאמר ליה רבי יוחנן לריש לקיש בשלמא לדידי דאמינא ראיא בקיום השטר. ואפסינא נמי מתני' דלרבנן אין צריך לקיימו כיון דמודה שכתבו היינו דמשכחת להו נכסי בידא דלקוחות ואמו יורשין וקמעטרי כדאמר לעיל [קדמ]: הכי נמי מסתברא מדקתני דאמר להו אי אתם רשאין לנולדו כו' הלכך שמה קיימו שטר או אפילו כו' קיימו כיון דמודו בני משפחה בשטר שכתבו נותן אין צריך לקיימו והוחזקו לקוחות בנכסים: אלא לדידך דאמר ראיא נעדים. ולדידך לא מתהפכא מתני' וכיון דאמרי רבנן המוניא מחזירו עליו הראיה דיינו מקבל מתנה נכסי בידא דלקוחות היכי משכחת לה הא לית להו עדים שגדול היה: לאו ערעור הוא. ומן הדיו הוחזקו לקוחות בנכסים: נעשה גדול נותן ומקבל ועדים כולם גדולים וכשרים. ומסקנא דשמעתא מודה בשטר שכתבו אין צריך לקיימו כדשמואל וכו' יוחנן לא שנה היכא דאיהו מרע ליה שטרעא למימר שטר פסיק הוא שטר אמנה הוא לא שנה היכא דעדים מרעי ליה לומר אנוסין היינו דהא אפסינא נמי הכא להיה דכתובות לעיל דאין נאמנין לפסלו כו': קטן. יורש נכסי אציו שמת: מאימתי מוכר בנכסי אציו. דקרקעיתו ותהי מכירתו מכירה. דאילו גבי מטלטלי

תנן (גיטין דף ע"ג). הפעוטות מקחן מקח וממכרן ממכר במטלטלין ומפרישין התם כבד שית כבד שז כל חד לפוס חורפיה ומשום כדי חייו תקינו ליה רבנן במטלטלין דתהי מכירה למוזוניא אכל במקרקעי לא: בן שמונה עשרה. ויום אחד דפסקין לקמן [קטן]. מוך זמן כלפני זמן ואע"פ שאינו יודע בטיב משא ומתן יפה כדמוכח לקמן בת י"ד שידעת בטיב משא ומתן מוכרת וכגון שהביאה שמי עשרות כדמוכח לקמן [קטן]. היינו

ואמר רבא נמי פרק קמא דחולין (דף פ"א): שלש מדות בסקין רבא נעשה דברים רבא א"ש טפי בזהי הא דקאמר בג' מדות בסקין הגיעו לעונת נדרים^א נדריהן נדר והקדשן הקדש וכנגדן בקטנה חוללת ואם כן משמע דאית ליה לרבא קטנה חוללת ואילו בפי' יואל דופן (נדה מו. וטו) אמר רבא קטנה שהגיעה לכלל שנותיה אינה צריכה בדיקה חזקה הביאה סימנים ומסיק התם דוקא קאמר רבא לענין מילין אכל לחליצה צעיא בדיקה^ב ואי גרס התם רבא אחי שפיר ורבינו שמואל חייך שם וכנגדו בקטנה חוללת דהיינו בת (ט) שנים עשרה שנים ויום אחד^ג שהקטנה היא אז גדולה ולא נהיאת דאם כן לא היה ליה למימר וכנגדו בקטנה אלא משמע שכנגדו קטנה שהגיעה לעונת נדרים שהיא בת עשתי עשרה שנה ויום אחד ורבינו תם חייך דודאי רבא סבר לה כדפסיק בפי' מלות חליצה (יבמות קה: וטו) לקמן בשמעתין דלחליצה צעיא גדולה וגיטין איירי רבא אליבא דר' יוסי דאמר קטנה חוללת דאמרינן לה מלות חליצה לרבי ר' יוסי קטנה חוללת משעה כפועות רבא אמר משגעי לעונת נדרים משמע דלדבר ר' יוסי קאמר ואילו סבירא ליה בת כמ"ד התם והלכתא משתביא שמי עשרות ולספריס דגרסי כאן בדרבא ע"ה שיהא בן עשרים^ד הוא אחי שפיר דהיא דגיטין פ' התקבל (דף סה). אך אותה גירסא אינה נראית כלל שצריך למחוק הספריס דגרסי והא דרבא לאו בפירוש איתמר אלא מכללא איתמר שהרי הוא כתוב אחר שלח גידל בר מנשיא כו' ופירש רבינו שמואל (ט) היינו טעמא דאסבירא ליה וסבר אס כן חכם גדול היה וידע בטיב משא ומתן משום דחייש לעובדא דגידל בר מנשיא אייתי ליה בתר הכי ואין נראה כלל וכו' בשביל שהוא היה יודע לסבור זה היה חשוב חכם יודע בטיב משא ומתן על כן נראה יותר גירסת ספריס ישנים: **מובר בנכסי אביו**. פ"י רבינו שמואל^ה דדוקא בנכסי אציו אכל בנכסים שקנה ושנתנו לו במתנה יוכל למכור^ו וכן פ"י רב אלפס דבנכסים שקנה אין אנו חוששין אס מוכרין והא דאמרינן לקמן למקרקעי אין עדותן עדות פירוש לשום קרקעות כמו שאפשר בסמוך דהיינו (ט) דעמיה מיקרבא לגבי זוי ואינו בקי בשומא ורבינו תם פירש דהא דין נכסים שקנה אינו יכול למכור מטעם דמיקרבא דעמיה לגבי זוי ומה שהקשה ר"י שמה כשהוא שוטה זצין וכשהוא שוטה זצן לאו קושיא היא דעוממא לא משום שטות הוא אלא משום דמיקרבא דעמיה לגבי זוי^ז: **מתיב רבי יורא מעשה בו באחד שמכר בנכסי אביו**. פירוש בזמן שהיה לו למכור למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה דמסתמא קודם לכן לא מכר והא סוגיא כמ"ד לעיל נכסי ציד לוקח הוו קיימי ולהכי קאמר כי בדיק ליה מאי הויא כו' אכל למ"ד בחזקת יורשים הוו^ח לא הוה ליה למימר כי האי לישנא אלא הוה ליה למימר אמאי צריך בדיקה פשיטא דגדול הוה^ט ולפי זה אין הוכחה גמורה דבזמן מכירה מכר ורבי"ם פירש בשלמא למאן דאמר בן שמונה עשרה ונכסי ציד לקוחות הוו קיימי ואמו יורשים וקא מערערי לומר קטן היה והיו צריכים להביא ראיא שהיה קטן ולא מנא עדים שהיה פחות מנן עשרים והיו עשרים שום מנא לא היו צריכים שמי עשרות לא עשה ולא כלום אכל מנא עדים שהיה פחות מנן עשרים שנים עשרים והיו ראיין לומר שמה לא הביא שמי עשרות עדיין וקטן היה אפילו בן שמונה עשרה ואין המכר כלום אלא למאן דאמר בן עשרים אפילו לא הא ליכא למימר דאם כן מאי פריך אלא למאן דאמר בן כ' כי בדיק מאי הוי טובא וטובא הוי שאס אינו יודע בן כמה שנים הוא דע"י חזקה דאין עדים חותמים אלא אס כן נעשה גדול בן עשרים לא הוה משוין ליה סריס אלא שמע מינה דעל ידי אותה חזקה משוין ליה סריס והשמה פריך שפיר בשלמא למאן דאמר בן שמונה עשרה היינו דקאמרי מהו לבדוקו אלא למאן דאמר בן עשרים כי בדיק ליה כו' והאי קושיא אחיאי להאי דאסיקנא לעיל נכסי ציד לקוחות הוו קיימי מצי למפרך עדים חותמים אלא אס כן נעשה גדול בן שמונה עשרה היינו (ט) דקאמר מה לי לבדוקו שלאחר שהביא עדים שהוא בן שמונה עשרה היו היורשים טוענים שלא הביא שמי עשרות עדיין וקטן היה אפילו בן שמונה עשרה ואין המכר כלום אלא למאן דאמר בן עשרים אפילו לא הביא שמי עשרות היה גדול ואין היורשים יכולים לטעון כלום אלא בגמרא נקט לישנא למאי דאסיקנא דנכסי בחזקת לקוחות קיימי:

מי שמת פרק תשיעי בבא בתרא קנה.

אלא לדידך דאמרת ראיא בעדים נכסי ביד לקוחות היכי משכחת דה. דיציאו היורשין עדים שהיה קטן (ט) ואס לא יוכלו למנא מאי מערעריס היורשין פסק רבינו שמואל דק"ל כרבי יוחנן ושמואל דאית להו הכא מודה בשטר שכתבו אין צריך לקיימו ואין נראה לר"י אלא נראה לו דק"ל כרז נחמן דאית ליה בפרק שני דכתובות (דף יט. וטו) מודה בשטר שכתבו צריך לקיימו דכוחיה קיימא לן דדיני וכן פסק רבינו מנחם: **איתמר קמן אימתי מוכר בנכסי אביו**. הכי גרסינן

בספריס ישנים וגם רבינו תם גרים כך רבא אמר רב נחמן בן שמונה עשרה רב הונא בר (ט) מילא אמר רב נחמן בן עשרים וגרסינן בתרה והא דרבא לאו בפירוש איתמר אלא מכללא איתמר דהוא (ט) פחות מנן עשרים דצין בנכסי דאציו כו' עד אמר להו רבא מדאסבירא וסבר מידע הוי ידע והא דעבד הכי חולפא יתירא הוה ציה פירוש הגיע זמנו למכור בנכסי אציו ומסתמא היה סבור רבא שהיה שוטה ולכן לא הוה מקחו מקח וממכרו ממכר ולצפוף כיון דהא דאסבירא וסבר אס כן אינו שוטה לגמרי כיון שהגיע זמנו למכור יכול למכור וא"ת תקשה דרבא דאכרצא דהכא קאמר בן שמונה עשרה ואילו

בגיטין פ' התקבל (דף סה). גבי ג' מדות בסקין כו' קאמר רבא ולמכור בנכסי אציו עד שהיה בן עשרים ואומר ר"י דנראה דגרסינן בזהיא דהתקבל רבא חזירו של רב יוסף שהיה רגיל לעשות מדות כמו היה דקוף המלניע (שם דף טו:). דחמש מדות בכלי חרס דגרס התם רבא מדאמר ליה (רב אסי רבי) אמה אומר כן דאילו רבא לא עלה לארך ישראל כמו רבא ומהיו אין זו ראיא כל כן גס רבא מצינו שהיה עושה מדות דאמר רבא בגיטין פ' הורק (דף עט). שלש מדות בגיטין

גרים התם רבא א"ש טפי בזהי הא דקאמר בג' מדות בסקין הגיעו לעונת נדרים^א נדריהן נדר והקדשן הקדש וכנגדן בקטנה חוללת ואם כן משמע דאית ליה לרבא קטנה חוללת ואילו בפי' יואל דופן (נדה מו. וטו) אמר רבא קטנה שהגיעה לכלל שנותיה אינה צריכה בדיקה חזקה הביאה סימנים ומסיק התם דוקא קאמר רבא לענין מילין אכל לחליצה צעיא בדיקה^ב ואי גרס התם רבא אחי שפיר ורבינו שמואל חייך שם וכנגדו בקטנה חוללת דהיינו בת (ט) שנים עשרה שנים ויום אחד^ג שהקטנה היא אז גדולה ולא נהיאת דאם כן לא היה ליה למימר וכנגדו בקטנה אלא משמע שכנגדו קטנה שהגיעה לעונת נדרים שהיא בת עשתי עשרה שנה ויום אחד ורבינו תם חייך דודאי רבא סבר לה כדפסיק בפי' מלות חליצה (יבמות קה: וטו) לקמן בשמעתין דלחליצה צעיא גדולה וגיטין איירי רבא אליבא דר' יוסי דאמר קטנה חוללת דאמרינן לה מלות חליצה לרבי ר' יוסי קטנה חוללת משעה כפועות רבא אמר משגעי לעונת נדרים משמע דלדבר ר' יוסי קאמר ואילו סבירא ליה בת כמ"ד התם והלכתא משתביא שמי עשרות ולספריס דגרסי כאן בדרבא ע"ה שיהא בן עשרים^ד הוא אחי שפיר דהיא דגיטין פ' התקבל (דף סה). אך אותה גירסא אינה נראית כלל שצריך למחוק הספריס דגרסי והא דרבא לאו בפירוש איתמר אלא מכללא איתמר שהרי הוא כתוב אחר שלח גידל בר מנשיא כו' ופירש רבינו שמואל (ט) היינו טעמא דאסבירא ליה וסבר אס כן חכם גדול היה וידע בטיב משא ומתן משום דחייש לעובדא דגידל בר מנשיא אייתי ליה בתר הכי ואין נראה כלל וכו' בשביל שהוא היה יודע לסבור זה היה חשוב חכם יודע בטיב משא ומתן על כן נראה יותר גירסת ספריס ישנים: **מובר בנכסי אביו**. פ"י רבינו שמואל^ה דדוקא בנכסי אציו אכל בנכסים שקנה ושנתנו לו במתנה יוכל למכור^ו וכן פ"י רב אלפס דבנכסים שקנה אין אנו חוששין אס מוכרין והא דאמרינן לקמן למקרקעי אין עדותן עדות פירוש לשום קרקעות כמו שאפשר בסמוך דהיינו (ט) דעמיה מיקרבא לגבי זוי ואינו בקי בשומא ורבינו תם פירש דהא דין נכסים שקנה אינו יכול למכור מטעם דמיקרבא דעמיה לגבי זוי ומה שהקשה ר"י שמה כשהוא שוטה זצין וכשהוא שוטה זצן לאו קושיא היא דעוממא לא משום שטות הוא אלא משום דמיקרבא דעמיה לגבי זוי^ז: **מתיב רבי יורא מעשה בו באחד שמכר בנכסי אביו**. פירוש בזמן שהיה לו למכור למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה דמסתמא קודם לכן לא מכר והא סוגיא כמ"ד לעיל נכסי ציד לוקח הוו קיימי ולהכי קאמר כי בדיק ליה מאי הויא כו' אכל למ"ד בחזקת יורשים הוו^ח לא הוה ליה למימר כי האי לישנא אלא הוה ליה למימר אמאי צריך בדיקה פשיטא דגדול הוה^ט ולפי זה אין הוכחה גמורה דבזמן מכירה מכר ורבי"ם פירש בשלמא למאן דאמר בן שמונה עשרה ונכסי ציד לקוחות הוו קיימי ואמו יורשים וקא מערערי לומר קטן היה והיו צריכים להביא ראיא שהיה קטן ולא מנא עדים שהיה פחות מנן עשרים והיו עשרים שום מנא לא היו צריכים שמי עשרות לא עשה ולא כלום אכל מנא עדים שהיה פחות מנן עשרים שנים עשרים והיו ראיין לומר שמה לא הביא שמי עשרות עדיין וקטן היה אפילו בן שמונה עשרה ואין המכר כלום אלא למאן דאמר בן עשרים אפילו לא הא ליכא למימר דאם כן מאי פריך אלא למאן דאמר בן כ' כי בדיק מאי הוי טובא וטובא הוי שאס אינו יודע בן כמה שנים הוא דע"י חזקה דאין עדים חותמים אלא אס כן נעשה גדול בן עשרים לא הוה משוין ליה סריס אלא שמע מינה דעל ידי אותה חזקה משוין ליה סריס והשמה פריך שפיר בשלמא למאן דאמר בן שמונה עשרה היינו דקאמרי מהו לבדוקו אלא למאן דאמר בן עשרים כי בדיק ליה כו' והאי קושיא אחיאי להאי דאסיקנא לעיל נכסי ציד לקוחות הוו קיימי מצי למפרך עדים חותמים אלא אס כן נעשה גדול בן שמונה עשרה היינו (ט) דקאמר מה לי לבדוקו שלאחר שהביא עדים שהוא בן שמונה עשרה היו היורשים טוענים שלא הביא שמי עשרות עדיין וקטן היה אפילו בן שמונה עשרה ואין המכר כלום אלא למאן דאמר בן עשרים אפילו לא הביא שמי עשרות היה גדול ואין היורשים יכולים לטעון כלום אלא בגמרא נקט לישנא למאי דאסיקנא דנכסי בחזקת לקוחות קיימי:

עין משפט
נר מצוה

קבא א מ"י פ"ט מ"ה
מכירה הלכה כן סמך
עשין פ"ט פ"ט מ"מ ס"י
ר"ה סוף יג:
קבא ב מ"י שם הלכה ט
ופי"ד מ"ה מ"ה
וליה הלכה ה סמך שם
טו"ע שם ב"ב ופי' מו
סוף פ"ט:
ק"ג מ"י סוף מ"ה
עשין פ"ט פ"ט מ"מ ס"י
ר"ה סוף יג:

רבינו גרשום

בשלמא לדידי דאמינא ראיא בקיום השטר. דאע"ג דמודה בשטר שכתבו צריך לקיימו היינו דמשכחת להו נכסי בידא דלקוחות ובני משפחה היו מערערינן להחזיק בהן והלקוחות קיימו שטרן ונחתו בנכסי: אלא לדידך דאמרת ראיא בעדים היכי משכחת לה נחתו לקוחות בנכסי. והא אולי בנים ולא אשכחן אלא ש"מ ראיא בקיום השטר. ורש"י לקיש אמר לעולם ראיא בעדים והכא בטמא מאי אוליין בתר קיום השטר דמדינא לך דערערי רבני משפחה לאו ערעור הוא. דמאי קאמרי קטן היה לאו מילתא היא דחזקה אין עדים חותמין על השטר אא"כ נעשה המוכר או הנותן גדול: איתמר קטן אימתי מוכר בנכסי אביו. דאמרי מכירתו מכירה: [רבא] אמר רב נחמן בן שנה ורב הונא אמר בן י"ח שנה. קט"ד מאן דאמר בן י"ח שנה צריך שיביא שתי עשרות ולמאן דאמר בן כ"א צ"ע דלא הביא שתי עשרות ולמאן דאמר בן י"ח מכירתו מכירה. ב' עשרות מכירתו מכירה. בשלמא למאן דאמר מבן י"ח מכירתו מכירה בנכסי אביו ולא קודם האי קטן הוה דבני ברק מ"ב י"ח שנה היה ואיצטריך לבדוקו בשערות.